

СТАНОВИЩЕ

от Йордан Ангелов Баев, професор по съвременна международна история

член на научно жури съгласно Заповед № РД-38-18/13.01.2025 на Ректора на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“

на научните трудове, представени в конкурса за заемане на щатно осигурена академична длъжност професор за нуждите на катедра „Нова и съвременна история“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2 „История и археология (Съвременна история – история на САЩ и Латинска Америка)“

обявен в *Държавен вестник*, бр. 99 от 22 ноември 2024 г.

на кандидата Александър Михайлов Сивилев – доцент катедра „Нова и съвременна история“ в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

В обявения конкурс за професор в катедра „Нова и съвременна история“ ИФ-СУ участва само един кандидат – доцент Александър Михайлов Сивилев. За нуждите на конкурса кандидатът е представил за рецензиране две монографии и единадесет научни студии и статии, четири от които на английски език.

Александър Сивилев получава магистърска степен по история (Съвременна история на Русия и СССР) през 2003 г., а докторска степен по история с дисертация на тема „Преходите в Чили 1970-1993 г.“ през 2009 г. Той е възпитаник на Историческия факултет на-СУ, където преминава обучението му в трите степени на висше образование. През 2010 г. започва своята академична кариера първоначално като асистент, от 2011 г. като главен асистент, а от 2016 като доцент в катедра „Нова и съвременна история“. Има научни специализации в университетски центрове в Япония, САЩ, Русия, Аржентина и Чили. Бил е координатор на Център VIAEVRASIA и на Център за латиноамерикански изследвания в СУ „Св. Климент Охридски“ по изследователски проекти на ФНИ-МОН. От ноември 2019 г. доц. Сивилев е ръководител на катедра „Нова и съвременна история“.

В своята научна дейност в продължение на две десетилетия Александър Сивилев последователно изследва три тематични кръга от световната политическа история на XX век – руската история в болшевишкия и пост-комунистически периоди, латиноамериканската история в период на военни диктатури и пост-диктаторско преустройство на гражданското общество, вътрешнополитическата история на

Съединените щати и нейното отражение върху външнополитическите концепции на водещата световна свръхсила. Тези проблемни теми са проучвани в съпоставителен план, но и в тяхното особено взаимодействие и противоборство като своеобразни феноменални маркери за специфичните политически процеси и проявления на властта през отминалото столетие. Представеното за рецензиране най-ново монографично изследване „Гангстерите на Сухия режим и Голямата депресия в социалната история на САЩ“ представлява оригинален труд без аналог в българската историография. В книгата се разкриват специфични социални явления, характерни специално за Съединените щати, които в определен момент водят до делегитимация на институциите на властта. От друга страна, тези исторически събития мотивират всепроникващото разрастване на тайните служби като част от „дълбоката държава“, както ще се види по-късно от следвоенната история на ФБР и нейния неизменен директор Дж. Едгар Хувър. Цялата тази тектонична криза в недрата на Америка неизбежно довежда до реформирането на системата с „Новия курс“ на президента Франклин Рузвелт. Изводите и заключенията на автора са логично обосновани и допринасят за възприемането на този особен период в развитието на най-мощната глобална сила в съвременния свят. Бих препоръчал, когато се анализира първата „червена заплаха“ (Red Scare) освен анархистките групи да се добави и масираната кампания през 1918-1921 г. срещу най-борбената синдикална организация „Индустриални работници на света“ (IWW), още повече че един от нейните пламенни дейци е българинът Георги („Джордж“) Андрейчин, обявен за „обществен враг“ лично от Хувър.

Второто оригинално монографично изследване на Сивилов е „Лидери, авторитаризъм и преходи. По примера на Русия и Чили“. В този труд се проявява подходът на автора да надгради предишни свои проучвания в симбиотичен компаративен проект като се възползва и от някои прийоми на „транзитологията“ като модерно научно направление. Теоретичните рамки на „тоталитаризма“ освен в първа глава на книгата са обсъдени също и в отделна предходна студия, предложена за рецензиране. В заключението Сивилов по-обстойно се спира на „ролята на лидерите в политическите преходи“. Вероятно за да отговори на дилемата „ако лидерите не са лидери“ допълва крайният извод, че „демократизацията не е линеен процес“, а „авторитаризмът често остава дълбоко вкоренен“. С оглед на последващи авторски допълнения към темата, би могло дискусията за „ерата Елцин“ да се разшири с обсъждане на възможните алтернативи (например, Гайдар/Козирев срещу Примаков) и за сходния прото-субстрат на олигархично надмощие в почти всички пост-съветски републики. При „чилийския пример“ ще бъде добре да се допълни с повече съпоставки за аналогичните примери на Аржентина и Бразилия. Особено при специфичните случаи с тактиката на крайната левица – как комунисти и социалисти в

Чили изоставят „въоръжения път“, а от своя страна аржентинските комунисти шокиращо подкрепят диктатурата на ген. Галтиери по време на Фолклендския/Малвински конфликт.

Специално внимание заслужава публикацията на доц. Сивилов „Коминтернът, световната революция и Септемврийското въстание“, най-вече поради две обстоятелства. Темата за зиг-загите в политическата линия и особената структура на международна организация като Коминтерна за съжаление не е сериозно проучена у нас, а дискусиите за Септемврийското въстание демонстрират крайно противопоставени еднопланови и силно политизирани схеми без опит за балансиране синкретични многофакторни подходи. В допълнение към изводите на автора за два коренно различни периоди в дейността и ръководството на Комунистическия интернационал ще припомня афористичната мисъл на американски дипломат в Москва за „Лениновата концепция за съветската държава като инструмент на световната революция и Сталиновата концепция за Коминтерна като инструмент на съветската държава“. Ще си позволя да коментирам два проблема, които не са напълно изяснени в публикацията. Ролята на Димитров в йерархията на БКП в онзи момент е надценена, което е влияние от по-късната му вадеща роля след Лайпцигския процес. През 1923 г. обаче преди Димитров в йерархията несъмнено освен Коларов са организационният и политическият секретари на БКП Тодор Луканов и Христо Кабакчиев, но специфичната политическа позиция на Георги Димитров се изразява ясно в онези седем статии за „единния фронт“ от август – септември 1923 г., които са значително по-широки от общоприетите схващания в ръководството на ИККИ и се родят с оригиналните възгледи на Антонио Грамши и Хосе Карлос Мариатеги по онова време. От друга страна, добре е да се използва и ценният документален сборник за националния въпрос на Балканите и Коминтерна (под редакцията на проф. Рита Гришина), в който се вижда че от края на юли болшевишките лидери в Москва вече не обръщат внимание на България до 27 септември, тъй като са изцяло погълнати от „назряващата революция в Германия“, където са изпратени спешно Радек и други функционери на Коминтерна. На няколкото поредни доклада на Милютин от Виена изобщо не е отговорено, а емисарят на Коминтерна Александър Абрамович („Четуев“, „Албрехт“) пристига тайно в София след като е взето решението за подготовка на въстание.

Представените за рецензиране монографии, студии и статии се отличават с ярък образен стил и с ясно изразена авторова позиция. Те са лично дело на кандидата и представляват оригинален принос в българската историография по редица дискуссионни проблеми в съвременната световна история. Не съм установил каквито и да е признаци за наличие на плагиатство.

Освен научната продукция, в конкурса за „професор” важно значение има и преподавателската дейност на кандидатите за тази академична длъжност. Годишната аудиторна заетост на доц. Александър Сивилев е близо 500 учебни часа с девет бакалавърски и пет магистърски лекционни курса, включително и на английски език по програма Еразъм. Той е научен ръководител на пет докторанти в катедрата. Разработената от него научна продукция съответства на преподаваните учебни дисциплини и може успешно да се ползва като учебни пособия и препоръчителна допълнителна литература. Александър Сивилев има участие в пет изследователски проекта, в четири от които е ръководител или координатор.

Общата оценка на научноизследователската и педагогическа дейност на кандидата е положителна. Доц. Александър Сивилев показва неизменен интерес и желание за разработване на значими и слабо познати у нас изследователски теми, въвеждане в научна употреба на разнообразни документални източници, творческо прилагане на различни научни методи и подходи и добросъвестно използване и интерпретиране на съществуващата специализирана литература по обсъжданата проблематика. В приложената справка се удостоверява, че научната продукция на доц. Сивилев надхвърля минималните научни изисквания за заемане на длъжността „професор“ в професионално направление 2.2. (История и археология).

Като имам предвид научните достижения на кандидата, значителния преподавателски опит и активно участие в ръководството на катедрата и редица научни проекти, бих искал да потвърдя, че постигнатото от него напълно отговаря на законовите и нормативни изисквания и критерии, включително и посочените в чл. 115 и чл. 119 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийския университет, за заемане на академичната длъжност „професор”. Убедено подкрепям кандидатурата на доц. Александър Михайлов Сивилев в конкурса за „професор” в катедра „Нова и съвременна история” към Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”.

Член на научното жури:

Проф. д-р Йордан Баев

София, 6 март 2025 г.